C/2025/102

10.1.2025 г.

Становище на Европейския икономически и социален комитет

Изменението на климата и неговото въздействие върху икономиката

(становище по собствена инициатива)

(C/2025/102)

Докладчик: **Juraj SIPKO**

Съветник	Petr ZAHRADNÍK (на докладчика)
Решение на Пленарната асамблея	18.1.2024 г.
Правно основание	Член 52, параграф 2 от Правилника за дейността
Компетентна секция	„Икономически и паричен съюз, икономическо и социално сближаване“
Приемане от секцията	11.10.2024 г.
Приемане на пленарна сесия	23.10.2024 г.
Пленарна сесия №	591
Резултат от гласуването („за“/„против“/„въздържал се“)	130/3/3

1. Заключения и препоръки

1.1. ЕИСК посочва, че изменението на климата е преди всичко резултат от човешката дейност. Това доведе до покачване на морското равнище, по-високи температури, горски пожари и чести големи бури, които причиниха мащабни наводнения. Изменението на климата причинява и непредвидени щети, включително загуба на човешки живот. Освен това ЕИСК изтъква, че в природата всичко е взаимносвързано. Ако в природата съществува баланс, тогава са налице условия за добър икономически растеж и здраво население. Това означава, че **трябва да се приеме дългосрочна стратегия за опазване на общественото здраве** в случай на непредвидени изменения на климата.

1.2. ЕИСК счита, че изменението на климата е екзистенциална заплаха за икономическото и социалното развитие в държавите — членки на ЕС, и че то оказва силно отрицателно въздействие както върху макроикономическото, така и върху микроикономическото развитие, стопанската, финансовата и социалната стабилност, инфраструктурата и човешкото здраве.

1.3. ЕИСК подчертава, че е важно незабавно да се приемат и приложат всички необходими мерки за намаляване на емисиите (смекчаване) и адаптиране към новите условия (адаптиране), включително въвеждане на цени на емисиите и данък върху въглеродните емисии в съответствие с последната препоръка на Европейската комисия. Социалната цена на въглеродния диоксид, която измерва паричната стойност на вредите за обществото, причинени от всеки допълнителен метричен тон емисии на CO_2, следва да се превърне в ключов показател при формирането на политиката в областта на климата в Европейския съюз (ЕС).

1.4. ЕИСК счита, че инвестициите, свързани с изменението на климата, представляват историческа икономическа възможност да се подкрепи и оползотвори огромният потенциал за иновации и развитие в държавите — членки на ЕС. Това ще доведе и до фундаментални, исторически безпрецедентни промени както в структурата на икономиката, така и в обществото. Подкрепата за борбата с изменението на климата изисква широк социален консенсус. ЕИСК призовава социалният диалог и колективното договаряне да бъдат включени в дискусията относно климатичния преход на всички равнища.

1.5. ЕИСК посочва, че освен оползотворяването на ценния потенциал за растеж, друг ключов дългосрочен ефект от икономическия отговор на изменението на климата би трябвало да бъде намаляването на текущите разходи за икономиката и обществото. Следователно е от решаващо значение да се намалят отрицателните външни ефекти, които вредят на околната среда и задълбочават неблагоприятните последици от изменението на климата.

1.6. ЕИСК напълно съзнава трудностите по отношение на изискваните инвестиции (като същевременно се избягва натрупването на огромни количества блокирани активи поради предизвиканата от изменението на климата трансформация) и необходимите фискални и финансови усилия. Трябва да се положат усилия, за да се гарантира, че това няма да доведе до допълнителни икономически дисбаланси, например неустойчиво задълбочаване на фискалните дефицити и публичния дълг и подкопаване на стабилността на финансовия сектор, по-специално на застрахователния сектор.

1.7. ЕИСК осъзнава факта, че неподходящият отговор или липсата на решение на проблемите, свързани с изменението на климата, могат да доведат до огромни рискове както по отношение на икономическия растеж, така и впоследствие по отношение на вредите за обществото. Това може да доведе и до неконтролирано развитие на инфлационни тенденции, дължащо се предимно на повишаването на разходите, и в крайна сметка до пагубен спад на жизнения стандарт на населението.

1.8. ЕИСК счита, че, що се отнася до ответните действия във връзка с изменението на климата, е наложително да не се подценява значението на човешкия фактор в най-широкия смисъл на термина. Изменението на климата вероятно ще предизвика фундаментални и дългосрочни промени на пазара на труда, изискващи по-издръжлива и по-гъвкава работна сила, включително благодарение на ученето през целия живот в нови области.

1.9. ЕИСК подчертава, че трябва да се приемат и приложат мерки, за да се гарантира, че въздействието на изменението на климата върху икономическото и социалното развитие на държавите членки систематично се анализира, оценява и прогнозира. Освен към намаляването на емисиите (смекчаване на физическия риск), тези мерки следва да бъдат насочени и към промените в структурата на икономиката (адаптиране към риска на прехода) и към процесите, предизвикани от изменението на климата и неговото въздействие върху непредсказуемите международни миграционни потоци.

1.10. Изменението на климата засяга всички държави, участващи в световната икономика. Поради това в отговор на това явление ЕИСК счита, че всички действия трябва да бъдат координирани и съгласувани на международно равнище. В този контекст ЕИСК категорично подкрепя усилията на ЕС да даде най-висок приоритет на борбата с изменението на климата. Това ще изисква колективен ангажимент на национално, поднационално, европейско и глобално равнище във всички области — напр. в икономическата и социалната сфера, с ясни, добре определени роли и отговорности на всички равнища на процеса на вземане на решения.

2. **Контекст и факти**

2.1. През последните четири години икономиките на държавите — членки на ЕС, бяха изправени пред три реални външни и системни сътресения. COVID-19, военните конфликти и изменението на климата оказаха значително отрицателно въздействие върху техните икономики. Като едно от горепосочените сътресения изменението на климата представлява екзистенциална заплаха за по-нататъшното развитие на икономиките на държавите от ЕС в средносрочен и дългосрочен план.

2.2. Цената на бездействието по отношение на изменението на климата ще бъде много висока. Предварителните данни сочат годишни разходи в размер на 600 милиарда евро за периода 2024—2030 г. Загубата на икономическо производство поради повишената смъртност, по-лошия здравен статус, намалената производителност и по-ниската продължителност на живота ще окажат пряко въздействие върху икономическите перспективи, особено като се има предвид експоненциалният (нелинеен) вид въздействие от всеки допълнителен тон емисии на CO_2. Например според доклада на Lancet от 2023 г. ([1]) през годината в световен мащаб са били загубени 490 милиарда производствени работни часа само поради горещите вълни и този брой ще продължи да нараства в съответствие с температурните тенденции. Поради това отлагането на финансирането на смекчаването на последиците от изменението на климата и адаптирането към него ще окаже огромно отрицателно въздействие върху цялата икономика, инфраструктура и селско стопанство, както и върху здравето на населението. Въз основа на тези съображения е очевидно, че изменението на климата следва да бъде основният приоритет на политиката на ЕС и на държавите членки. От институционална гледна точка с приемането на Зеления пакт ([2]) беше въведен набор от съществени и системни изисквания в борбата с изменението на климата и неговите непредвидени и безпрецедентни въздействия върху всички важни области, които оказват значително въздействие върху икономиката на ЕС.

([1]) Доклад на Lancet Countdown от 2023 г. относно здравето и изменението на климата.

([2]) *Осъществяване на Европейския зелен пакт*.

2.3. Изменението на климата оказва непосредствено въздействие върху макроикономическите показатели, финансовата и социалната стабилност, реалната икономика, международната търговия, инфраструктурата и селското стопанство, включително и върху здравето на населението. Освен това изменението на климата ще окаже силно отрицателно въздействие върху по-възрастното и застаряващото население, повишавайки смъртността. Особено засегнати са възрастните хора, които ще трябва да адаптират своите условия на живот. Засегнати са и децата и младите хора.

2.4. ЕИСК отбеляза, че на макроикономическо равнище в паричната област изменението на климата се очаква да доведе до по-високи темпове на инфлация и следователно до по-високи лихвени проценти, до влошаване на условията на труд и затруднения на пазара на труда, спад в производителността на труда и съответно забавяне на икономическия растеж. От фискална гледна точка изменението на климата води до увеличаване на допълнителните разходи, свързани с природни бедствия, наводнения, горски пожари и разходи, свързани с повредената инфраструктура ([3]). Освен това то оказва значително въздействие върху външния баланс на икономиките на отделните държави от ЕС.

2.5. Изменението на климата може да се счита за отрицателно външно въздействие. Във връзка с това следва да се подчертае, че, в съответствие с процесите на смекчаване и адаптиране, този отрицателен външен ефект може да доведе до допълнително увеличение на разходите при производството на стоки и услуги, което възпрепятства устойчивия и приобщаващ икономически растеж в дългосрочен план.

2.6. От икономическа гледна точка в отговор на изменението на климата е важно постепенно да се намалят и премахнат емисиите и произтичащото от тях замърсяване по възможно най-ефикасен начин. Поради това, за да се възстанови климатичният баланс и неговата устойчивост, е необходимо да се приемат и приложат мерки, насочени към онези, които допринасят най-много за замърсяването и по този начин подкопават основните принципи на устойчивото развитие.

2.7. Въпреки че намаляването и постепенното премахване на трайното замърсяване на планетата ще изисква относително големи обеми допълнителни инвестиции, основната дългосрочна възвръщаемост е избягването на разходи, свързани с изменението на климата. Преките и непреките разходи за финансиране на последиците от изменението на климата могат да окажат значително въздействие върху развитието на отделни сектори, различни от промишленото производство, като например застраховането и селското стопанство, както и в области на дейност и региони, които се основават на традиционния модел на енергоемко производство.

2.8. В рамките на започналия преход към екологична и цифрова икономика е от съществено значение да се предприемат комплексни и мащабни структурни промени, които могат да окажат значително въздействие не само върху формата на икономическите и социалните системи, но и върху начина, по който те функционират. Поради това партньорствата и интегрираните процеси с участието на множество заинтересовани страни са от решаващо значение.

2.9. Важно е да се изтъкнат последиците от липсата на действия за борба с изменението на климата (цената на бездействието) и свързаните с това разходи, които с течение на времето все повече ще водят до необратимо нарушаване на климатичните условия, влошаване на здравето на населението и вследствие на това до спад в производителността на труда и в резултатите на икономиката като цяло.

2.10. Инвестиционните разходи, необходими за борбата с изменението на климата, са много високи. Допълнителните средни годишни нужди от инвестиции за постигане на целите в областта на климата и енергетиката до 2030 г. се оценяват на около 480 милиарда евро. Като се има предвид връзката с процеса на цифрова трансформация и гарантирането на отворена стратегическа автономност (в съответствие с REPowerEU) ([4]), тези разходи ще възлязат на 3 200 милиарда евро ([5]). Публичните ресурси за справяне с този проблем ще бъдат ограничени, така че ще бъдат необходими и частни ресурси, които биха могли да покрият финансирането за приоритетните области на действия в отговор на изменението на климата.

2.11. Разработването и прилагането на мерки във връзка с изменението на климата трябва също така да бъдат съгласувани с други процеси, протичащи понастоящем в световната икономика, които ще осигурят ефективното функциониране на ЕС. Те са свързани предимно с настоящото геополитическо напрежение и геоикономическо развитие, с икономическата, продоволствената, енергийната и здравната сигурност, както и с гарантирането на социална стабилност и устойчива конкурентоспособност ([6]).

([3]) *Tools for Climate Change Adaptation* (Инструменти за адаптиране към изменението на климата).
([4]) *REPowerEU: Affordable, secure and sustainable energy for Europe* (REPowerEU: сигурна и устойчива енергия на достъпни цени).
([5]) *REPowerEU: Affordable, secure and sustainable energy for Europe* (REPowerEU: сигурна и устойчива енергия на достъпни цени).
([6]) *Green growth and competitiveness in EU climate policy: paradigm shift or „plus de la même chose"?* (Екологосъобразният растеж и конкурентоспособността в политиката на ЕС в областта на климата: промяна на парадигмата или „повече от същото"?), Oscar Fitch-Roy и Ian Bailey, юли 2023 г.

3. **Общи бележки**

3.1. ЕИСК подчертава, че качеството на околната среда е от основно значение за здравето на хората и за устойчивия, приобщаващ, издръжлив и траен икономически растеж. Очевидно е, че здравето на хората се влияе от тяхната околна среда. От това следва, че за здрави икономики на държавите — членки на ЕС, се нуждаем от здрави хора, за да допринесем за по-висока производителност на труда, която да доведе до по-висока конкурентоспособност, по-висок стандарт на живот и висококачествен икономически растеж.

3.2. ЕИСК посочва, че правилният отговор на изменението на климата е да се използва новата възможност, която технологичният и иновационен потенциал в тази област предоставя на икономиката и бизнеса. Забавянето на отговора на равнище ЕС на това безпрецедентно предизвикателство може да доведе до допълнителен спад в позицията на държавите от ЕС в световната икономика по отношение на дела от световния БВП (който между 2005 г. и 2023 г. спадна от 25 % на 18 %) ([7]).

3.3. При предприемането на действия за справяне с последиците от извънредната ситуация в областта на климата следва да се посочат отделните инструменти, свързани с физическите рискове и рисковете, свързани с прехода ([8]):

3.3.1. Инструменти на ИКТ: те ще имат незаменима роля в прехода. При справянето с въздействието на неблагоприятните последици от изменението на климата върху икономиката като цяло ще бъдат необходими систематична и обективна комуникация и повишаване на осведомеността относно заключенията от анализите на допълнителните инвестиционни разходи, които ще трябва да бъдат направени. Едно ясно изготвено проучване на въздействието, насочено към широката общественост, в което да се изложат доказателствата в подкрепа на обосновката и необходимостта от предприемане на широкомащабни и координирани действия в отговор на изменението на климата изглежда повече от наложително.

3.3.2. Стимули: ще бъде необходимо да се постави акцент върху разработването и разгръщането на подходящи политики и инструменти за насърчаване на приемането на мерките във връзка с изменението на климата. В този контекст става въпрос за схемата на ЕС за търговия с емисии (СТЕ на ЕС), данъчни инструменти, стимулиращи щадящ подход към околната среда и климата, и рамка за устойчиво финансиране, основана на принципа на „двойна същественост“, която дава възможност на сектора на финансовото посредничество да финансира екологичния преход. Освен това други стимули като субсидиите, ще трябва да бъдат насочени към устойчивостта в областта на климата и околната среда, по-специално в сферата на енергийната ефективност, възобновяемите енергийни източници, кръговата икономика, чистата мобилност, земеползването в секторите на селското и горското стопанство и др.

3.3.3. Регулаторни инструменти и санкции: изпълнимост на правилата, определените цели и конкретните изисквания съгласно Зеления пакт, както и ЦУР до 2030 г., които са ясно изложени в пакета „Подготвени за цел 55“ ([9]). Във връзка с това следва да се изтъкне, че ключовите показатели трябва да бъдат правно обвързващи както за ЕС като цяло, така и на пропорционален принцип за отделните заинтересовани страни, а в случай на неспазване следва да е възможно налагането на незабавни и ефективни санкции, като се използва системата на принудителното изпълнение на практика. Европейският зелен пакт включва и специфични секторни цели и мерки. Съществуват няколко механизма, които могат да се използват в случай на неспазване на правно обвързващи цели.

3.3.4. Въздействие върху работниците и условията на труд: постигането на целта в областта на климата не бива да се отразява отрицателно върху заплатите и условията на труд, въпреки големите инвестиции, които са необходими. Изменението на климата трябва да се разглежда като инвестиционна възможност за генериране на умения и изграждане на партньорства с работниците и гражданското общество за успеха на мерките, свързани с климатичния преход. Защитените работни места са от ключово значение за изграждането на доверие и успеха на климатичния преход, тъй като не може да има преход без социален преход.

3.4. ЕИСК счита, че координираният отговор на изменението на климата може да осигури значителен стимул за цялостния растеж на икономиката на ЕС в областите, посочени в пакета „Подготвени за цел 55“, при условие че се извърши предварителна оценка на интензитета на инвестициите и тяхната възвръщаемост в съответствие с оценка на въздействието.

([7]) *World Economic Outlook Database* (База данни „Глобални икономически перспективи“).

([8]) *Key steps to manage climate risks to protect people and prosperity* (Ключови стъпки за управление на климатичните рискове с цел защита на хората и просперитета).

([9]) *Комисията приветства завършването на ключовото законодателство „Подготвени за цел 55“, което дава възможност на ЕС да надхвърли целите за 2030 г.*, съобщение за медиите, 9 октомври 2023 г.

3.5. ЕИСК предвижда, че въздействието на действията в отговор на изменението на климата може да бъде положително в дългосрочен план, особено по отношение на премахването на отрицателните външни ефекти, и да даде възможност за по-ефективно разпределение на капитала за по-продуктивни и ефективни сектори и области на дейност. Поради това разгръщането на основните структурни промени, които биха били най-значителните през последните двеста години, изглежда свързано с много голям обем инвестиции, но има потенциала да доведе до по-продуктивна, по-ефикасна и по-ефективна от гледна точка на ресурсите икономическа система ([10]). В този контекст кръговата икономика следва да се разглежда като важен инструмент, наред с пазара на отпадъци и тяхното управление.

3.6. ЕИСК отбелязва, че историческият процес на преход ще изисква увеличаване на общите инвестиции в развитието на нови сектори, технологии, области на дейност и стопански дейности, включително малките и средните предприятия, които могат да доведат и до прекъсване на съществуващите вериги за създаване на стойност и необходимост от адаптиране към новите условия (преход на добивната и тежката промишленост към нови отрасли в областта на чистата енергия и преработвателната промишленост с ниско или нулево замърсяване).

3.7. ЕИСК счита, че настоящият инфлационен процес, който бавно приключва и в който преобладаваше инфлацията на разходите, със значителна роля на рисковата премия, доведе до разделение между по-малко уязвимите и по-уязвимите групи от хора в отделните държави от ЕС. Подобно на енергийната криза, изменението на климата може да окаже силно асиметрично сътресение върху труда и капитала. Важно е да бъдем подготвени за това и да предотвратим потенциалните му отрицателни последици, доколкото е възможно, както и да предоставим по-голяма подкрепа на регионите, които ще бъдат най-силно засегнати.

3.8. ЕИСК счита, че икономика, която е структурно подготвена да реагира на изменението на климата, ще бъде по-издръжлива на потенциални инфлационни въздействия (причинени например от сериозни климатични колебания, засягащи икономическите резултати и производителността на труда в стопанската среда) и няма да претърпи неблагоприятни социални последици ([11]).

3.9. ЕИСК съзнава напълно, че мерките, свързани с отговора на изменението на климата, представляват голямо количествено и качествено предизвикателство за пазара на труда в страните от ЕС. Липсата на навременна и адекватна реакция на тези мерки може да доведе до ограничено работно време, което ще предизвика увеличаване на безработицата ([12]). Във връзка с това следва да се отбележи, че съответните институции и организации следва да реагират гъвкаво, като подготвят курсове за преквалификация и програми за адаптиране, както и като създадат по-добри условия за гъвкав пазар на труда в секторите, в които има голямо търсене на работна ръка. Изменението на климата би могло да се използва за улесняване на процесите на преразпределение в рамките на ЕС.

3.10. Освен това ЕИСК посочва необходимостта от подобряване на цялата образователна система, включително професионалното обучение, и от създаване на условия за учене през целия живот, което ще бъде в съответствие с изискванията на пакета „Подготвени за цел 55“ и Цифровия компас ([13]). Този процес на трансформация в образователната система ще изисква фундаментални промени по отношение на търсенето на образование, квалификации и умения на работната сила. Тъй като икономическото въздействие на природните бедствия за всички възрастови групи в обществото ще бъде непредсказуемо, от съществено значение ще бъде да се научим как да променяме начина си на живот, как да реагираме и как да действаме превантивно.

3.11. Като се има предвид, че адекватният отговор на изменението на климата ще изисква огромни финансови ресурси, не изглежда реалистично да се разчита единствено на публично финансиране. Поради това ЕИСК препоръчва правилата за предпазливост в публичните финанси съгласно новоприетите правила за икономическо управление ([14]) да бъдат изцяло зачитани и спазвани.

([10]) *'European competitiveness and strategic autonomy' – The European Union and the double challenge: strengthening competitiveness and enhancing economic security* (Европейската конкурентоспособност и стратегическа автономност — Европейският съюз и двойното предизвикателство: укрепването на конкурентоспособността и повишаването на икономическата сигурност), Paolo Guerrieri и Pier Carlo Padoan, февруари 2024 г.

([11]) *Green growth and competitiveness in EU climate policy: paradigm shift or „plus de la même chose“?* (Екологосъобразният растеж и конкурентоспособността в политиката на ЕС в областта на климата: промяна на парадигмата или „повече от същото“?), Oscar Fitch-Roy и Ian Bailey, юли 2023 г.

([12]) *3 ways the climate crisis is impacting jobs and workers* (Три начина, по които климатичната криза оказва въздействие върху работните места и работниците), Световен икономически форум, октомври 2023 г.

([13]) *Цифровото десетилетие на Европа: цели в областта на цифровите технологии за 2030 г.*.

([14]) *Tools for Climate Change Adaptation* (Инструменти за адаптиране към изменението на климата).

3.12. ЕИСК посочва, че освен публичните фондове съществуват значителни обеми частни финансови ресурси, например в застрахователните и пенсионните фондове, както и голям обем спестявания като цяло (които често се държат в текущи сметки или спестовни сметки, но често остават там за дълги периоди от време), които биха могли да се използват по-ефективно, както обещава съюзът на капиталовите пазари. В този контекст тези ресурси биха могли да се използват за финансиране на подходящия отговор на изменението на климата, като същевременно се спазват строгите финансови пруденциални правила.

3.13. ЕИСК счита, че съществува възможност за генериране на възвръщаемост от използването на публични средства, като се използват финансови инструменти, които благодарение на цикъла на оборота осигуряват по-голям обем ресурси в сравнение със субсидиите, при условие че отделните операции преминат успешно теста за допустимост за използването на този вид финансиране.

3.14. ЕИСК посочва, че изменението на климата не следва да отслаби общия външен икономически баланс, който се влияе значително от конкурентоспособността на ЕС, предизвиквайки дефицит по текущата сметка, а да го укрепи (излишък по текущата сметка на платежния баланс). В същото време трябва да се има предвид, че процесите на промяна в световната икономика ще продължат и няма да протичат едновременно и с използването на едни и същи инструменти.

3.15. За да се засили конкурентоспособността на икономиката на ЕС и да се запази излишъкът във външноикономическия баланс, ЕИСК подчертава необходимостта от наблюдение на развитието на центровете на икономическа мощ, по-специално САЩ и Китай, както и на други много динамични и бързо развиващи се икономики, особено страните от Югоизточна Азия ([15]).

3.16. ЕИСК призовава социалният диалог и колективното договаряне да бъдат включени в дискусията за климатичния преход на всички равнища. Важно е да бъдем справедливи при разпределянето на усилията за изграждане на необходимото приемане от страна на работниците и обществото като цяло за възприемането на неутрален по отношение на климата подход към производството на стоки и услуги.

4. **Конкретни бележки**

4.1. ЕИСК е твърдо убеден, че всички инструменти, използвани в отговор на извънредната ситуация в областта на климата, следва да се основават на реална предвидимост и да бъдат в съответствие с настоящите мегатенденции, които могат да се наблюдават както на равнището на ЕС, така и в регионален контекст, като се гарантира, че тези инструменти са съгласувани с целта за гарантиране на икономическата сигурност и конкурентоспособността на държавите — членки на ЕС, и специално насочени към нея ([16]).

4.2. ЕИСК подкрепя усилията за осъществяване на труден преход, но същевременно посочва, че всички приети и приложени мерки следва да бъдат насочени към укрепване на икономическите резултати и социалната стабилност на икономиките на държавите — членки на ЕС.

4.3. ЕИСК препоръчва различните мерки да включват и възможности за използване и насърчаване на по-голяма (до степен на приемане) толерантност към енергийните източници, които, макар и да не представляват оптимални енергийни източници за последния етап на екологичния преход — нетна неутралност по отношение на климата, през преходния период ще окажат положително въздействие върху околната среда и климата в сравнение с настоящата ситуация. Преходните периоди обаче не следва да бъдат удължавани повече от стриктно необходимото, тъй като това би забавило прехода към екологична енергия, както пряко, така и косвено, чрез потискане на иновациите в областта на технологиите за енергия от възобновяеми източници.

4.4. ЕИСК счита, че тази линия на разсъждение следва да включва и по-голяма свобода на действие по отношение на темпа на внедряване на възобновяемите енергийни източници, при условие че те продължават да се разрастват в различните сфери на стопанска и други дейности (напр. промишленост, транспорт, жилищна и др.) и че се внедряват съгласно реалистичен график.

([15]) *'European competitiveness and strategic autonomy' – The European Union and the double challenge: strengthening competitiveness and enhancing economic security* (Европейската конкурентоспособност и стратегическа автономност — Европейският съюз и двойното предизвикателство: укрепването на конкурентоспособността и повишаването на икономическата сигурност), Paolo Guerrieri и Pier Carlo Padoan, февруари 2024 г..

([16]) *'European competitiveness and strategic autonomy' – The European Union and the double challenge: strengthening competitiveness and enhancing economic security* (Европейската конкурентоспособност и стратегическа автономност — Европейският съюз и двойното предизвикателство: укрепването на конкурентоспособността и повишаването на икономическата сигурност), Paolo Guerrieri и Pier Carlo Padoan, февруари 2024 г.

4.5. ЕИСК посочва, че периодите на повишен риск поради геополитическо напрежение и геоикономическа несигурност водят до относително дълбоки поведенчески промени в посока икономии на енергия. В този контекст трябва да се предприемат мерки за енергийна ефективност. Относително големи инвестиции с широка подкрепа от източници на финансиране от ЕС следва да бъдат насочени към качествената трансформация на обществените, търговските и жилищните сгради, като се вземат предвид специфичните национални обстоятелства. Производството, инсталирането и поддръжката на компоненти и оборудване за повишаване на енергийната ефективност с чувствителен преход към възобновяеми енергийни източници биха могли да предоставят значително конкурентно предимство за ЕС по цялата верига за създаване на стойност.

4.6. ЕИСК призовава Европейската комисия да извърши ясна, разбираема и убедителна оценка на нуждите (премахване на отрицателното въздействие на външните ефекти върху икономиките и обществата на държавите — членки на ЕС, както и на ЕС като цяло в областта на климата и опазването на околната среда) и на разходите (инвестициите, необходими за задоволяване на нуждите, под формата на основна индикативна структура, определена според целта, източника и вида на финансирането).

4.7. Тази оценка на нуждите и разходите следва да бъде редовно актуализирана и оценявана с оглед на променящите се условия в контекста на геоикономическите промени и следва да се предоставя на лицата, участващи в процесите на вземане на решения, както и на широката общественост.

4.8. Освен това ЕИСК посочва необходимостта от поемане на ангажимент за предоставяне на данни за оценката на нуждите и разходите, за да бъдат включени резултатите от анализите на въздействието на екологичния преход върху макроикономиката, финансовата стабилност и пазара на труда, както и върху икономическата, продоволствената, енергийната и здравната сигурност ([17]). Тези анализи могат да бъдат предмет на оценка в рамките на европейския семестър.

4.9. Освен това, за да се укрепи устойчивата конкурентоспособност на икономиката на ЕС, ЕИСК препоръчва Европейската комисия да наблюдава резултатите и опита от прилагането на Закона за намаляване на инфлацията (IRA) ([18]) в САЩ с оглед на съвместимостта и възможните полезни взаимодействия със САЩ, както и укрепването на стратегическото партньорство между ЕС и САЩ.

4.10. През 2026 г. ЕИСК очаква да види по-конкретни анализи на оценката на въздействието на мерките, свързани с въвеждането на механизма за корекция на въглеродните емисии на границите (МКВЕГ). Поради това Комитетът препоръчва Европейската комисия да извърши задълбочена оценка, която би могла да има ценен принос за постигането на по-голяма съвместимост между екологичния преход и други области на световната икономика.

4.11. При анализа на неблагоприятните последици от извънредната ситуация в областта на климата върху различните сектори и области на дейност в целия ЕС изглежда наложително да се създаде обща база данни както в рамките на отделните държави членки, така и на равнището на ЕС. Поради това ЕИСК призовава Европейската комисия да разработи всеобхватна база данни за ключовите показатели във връзка с физическите рискове от изменението на климата.

4.12. Социалната цена на въглеродния диоксид, която измерва паричната стойност на вредите за обществото, причинени от всеки допълнителен метричен тон емисии на CO_2, следва да се превърне в ключов показател при формирането на политиката в областта на климата в ЕС. Средната оценка за всеки допълнителен тон CO_2 сега възлиза на 185 щатски долара (това е 3,6 пъти повече от настоящата оценка на правителството на САЩ от 51 щатски долара за тон CO_2) ([19]). Това означава, че понастоящем подценяваме социалната цена на въглерода трикратно. В Европа цената на въглеродните емисии, измерена чрез цените на квотите по СТЕ на ЕС (между 53 и 79 евро на тон през 2024 г.), също подценява до голяма степен социалните разходи.

([17]) Становище на ЕИСК относно „Справяне с въздействието на изменението на климата и влошаването на състоянието на околната среда върху мира, сигурността и отбраната“, ОВ C, C/2024/2106, 26.3.2024 г., ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/2106/oj.

([18]) *Inflation Reduction Act* (Закон за намаляване на инфлацията).

([19]) Rennert, K., Errickson, F., Prest, B.C. И др. *Comprehensive evidence implies a higher social cost of CO2* (Изчерпателни данни сочат по-висока социална цена на CO_2). Nature 610, стр. 687–692 (2022 г.).

4.13. Очаква се изменението на климата да бъде много вредно за здравето на хората. То ще засегне пряко хората и ще увеличи риска от болести, предавани чрез околната среда и животните. Най-голямата заплаха за човешкото здраве от изменението на климата ще бъдат инфекциозните болести, дължащи се на по-високите температури, сушата и недостига на вода, проливните дъждове, наводненията и затоплянето на океаните. Според прогнозите около 58 % от заразните болести, засягащи хората, ще бъдат утежнени от изменението на климата ([20]). В този контекст ЕИСК препоръчва на Европейската комисия да изготви стратегически план за защита на населението от последиците от извънредната ситуация в областта на климата и нейното въздействие върху инфекциозните болести.

4.14. ЕИСК посочва, че продължаващото покачване на температурата може да доведе до продължителни суши, което би могло да причини т.нар. климатична миграция с всички произтичащи от нея неблагоприятни икономически последици ([21]). Поради това е необходимо да се постави акцент върху основните фактори, които оказват значително въздействие върху изменението на климата, като например увеличаващите се количества отпадъци, прекомерното потребление на енергия и свръхпотреблението на храни и облекло. Всичко това ще доведе до неустойчиво производство и следователно до допълнително замърсяване на околната среда, застрашаващо живота на хората на планетата.

4.15. Изменението на климата води до недостиг на вода. Освен това се очаква то да доведе до повишен риск от лошо качество на водата, недостиг на вода за селскостопанско производство, риск от недостиг на вода за туризма (ограничен сняг през зимата и недостиг на вода през летните месеци), както и недостатъчно количество вода за производство на енергия. Селското стопанство и логистиката са изложение на риск. Поради това ще бъде необходима цялостна рамка за управление на водите. Рискът от недостиг на вода може също така да забави процеса на смекчаване на изменението на климата, който вече е в ход ([22]) ([23]).

4.16. ЕИСК подчертава необходимостта от предприемане на постепенно намаляване на субсидиите за изкопаеми горива, които са изключително вредни по отношение на замърсяването на околната среда и общественото здраве. Освен това ще трябва да се въведат данък върху въглеродните емисии и цени на въглеродните емисии. През 2022 г. общият размер на субсидиите възлизаше на 7 трилиона щатски долара, което представлява 7,1 % от световния БВП ([24]). През двете години от 2020 г. до 2022 г. субсидиите за изкопаеми горива се увеличиха с 2 трилиона щатски долара. През периода 2015—2021 г. субсидиите за изкопаеми горива бяха относително стабилни — около 56 милиарда евро, но нараснаха до 123 милиарда евро през 2022 г. ([25])

4.17. Очаква се изменението на климата да окаже много неблагоприятно въздействие върху стабилността на финансовия сектор по отношение както на банковото дело, така и на застраховането. ЕИСК посочва, че нарастващите рискове във финансовия сектор и издръжливостта спрямо тях следва да бъдат в основата за вземане на решения ([26]). Поради това е важно всички показатели да бъдат изчерпателни. Освен това е от решаващо значение да се създадат условията, позволяващи климатичният риск да бъде преобразуван по начин, който да гарантира устойчиви инвестиции и избягва, доколкото е възможно, образуването на огромни количества блокирани активи.

4.18. Като се имат предвид исторически непредвидимите и безпрецедентни последици от изменението на климата, ще трябва да се изразходват огромни финансови ресурси за покриване на щетите и загубите, причинени от извънредната ситуация в областта на климата и нейното въздействие върху здравето на хората. Наличните публични ресурси са много ограничени. ЕИСК препоръчва Европейската комисия да обмисли запазването в резерв на финансови ресурси, които да бъдат използвани в критични моменти за справяне с последиците от извънредната ситуация в областта на климата, под формата на механизъм/фонд за извънредни ситуации. Комитетът насърчава Европейската комисия да проучи финансови инструменти, които държавите членки биха могли да използват, за да се защитят.

4.19. ЕИСК подчертава, че изменението на климата ще има отрицателно въздействие в социален план, с потенциал за увеличаване на неравенството по отношение на доходите и увеличаване на бедността ([27]). Поради това всички участници в процеса на вземане на решения следва да вземат предвид тези промени и, по целесъобразност, да създадат мрежа за социална сигурност. В този контекст преходът налага въвеждането на всеобхватни реформи, насочени към устойчивостта, приобщаването, издръжливостта и социалната справедливост.

([20]) Mora, C., и др., *Over half of known human pathogenic diseases can be aggravated by climate change* (Над половината от известните патогенни болести при човека може да бъдат утежнени от изменението на климата), Nature Climate Change 12(9), стр. 869-875 (DOI: 10.1038/s41558-022-01426- 1), 2022 г.

([21]) *The climate crisis, migration, and refugees* (Извънредната ситуация в областта на климата, миграцията и бежанците), John Podesta, юли 2019 г.

([22]) *Water abstraction by source and economic sector in Europe* (Водочерпене по източници и икономически сектори в Европа), ЕАОС, 2022 г.

([23]) Становище на ЕИСК относно *„Политика в областта на водите — между опустиняване и сигурност — време е за „синя“ дипломация“*, ОВ C, C/2023/862, 8.12.2024 г., ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2023/862/oj.

([24]) *Fossil Fuel Subsidies Surged to Record $7 Trillion* (Субсидиите за изкопаеми горива нараснаха до рекордните седем трилиона щатски долара), Simon Black, Ian Parry, Nate Vernon, август 2023 г., Simon Black, Ian Parry, Nate Vernon, август 2023 г.

([25]) *Fossil fuel subsidies* (Субсидиите за изкопаеми горива), ЕАОС, ноември 2023 г.

([26]) *Climate-related financial risks are a major challenge* (Финансовите рискове, свързани с климата, представляват голямо предизвикателство), Съвместен изследователски център, март 2024 г.

([27]) *The climate crisis and its effect on vulnerable groups* (Извънредната ситуация в областта на климата и нейното въздействие върху уязвимите групи), обобщение за пресата, ЕИСК, декември 2023 г.

4.20. Изменението на климата ще окаже въздействие върху потенциалните кризи в бъдеще. Шестият доклад за оценка на Междуправителствения комитет по изменение на климата (МКИК) установи четири риска за Европа през следващите десетилетия, произтичащи от изменението на климата, три от които са свързани с горещини и суша: а) смъртност и заболеваемост на населението и нарушаване на екосистемата, дължащо се на горещини; б) загуба на селскостопанско производство поради комбинация от горещини и суша; и в) недостиг на вода в отделни сектори ([28]) ([29]).

4.21. Нашата цивилизация днес живее в много тясно взаимносвързан свят. Всички държави са изправени пред общ враг — изменението на климата, въпреки че не всички тях са или ще бъдат засегнати в еднаква степен. ЕИСК счита, че за да се премахнат във възможно най-голяма степен отрицателните последици от изменението на климата и да се запази животът на нашата ценна планета за бъдещите поколения, е налице спешна необходимост от конструктивно сътрудничество и координирани действия от страна на всички държави и всички заинтересовани страни по света, включително съответните многостранни институции.

Брюксел, 23 октомври 2024 г.

Председател
на Европейския икономически и социален комитет
Oliver RÖPKE

([28]) Bednar-Friedl, B. и др., 2022 г., Chapter 13: Europe, Climate change 2022: Impacts, Adaptation and Vulnerability. Contribution of Working Group II to the Sixth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change (Глава 13: Европа Изменението на климата през 2022 г.: въздействие, адаптиране и уязвимост. Принос на Работна група II към Шестия доклад за оценка на Междуправителствения комитет по изменение на климата), Cambridge University Press, Кеймбридж, Обединено кралство.

([29]) Bednar-Friedl, B. и др., 2022 г., Europe. In: „Climate Change 2022: Impacts, Adaptation and Vulnerability". Contribution of Working Group II to the Sixth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change (Европа. в „Изменението на климата през 2022 г.: въздействие, адаптиране и уязвимост. Принос на Работна група II към Шестия доклад за оценка на Междуправителствения комитет по изменение на климата"), Cambridge University Press, Кеймбридж, Обединено кралство и Ню Йорк, NY, стр. 1817—1927.

ПРИЛОЖЕНИЕ

Следните параграфи от становището на секцията бяха изменени, за да отразят съответното изменение, прието от Асамблеята, но получиха над една четвърт от подадените гласове (член 74, параграф 4 от Правилника за дейността):

Изменение 3

ECO/645

Изменението на климата и неговото въздействие върху икономиката

Параграф 1.3

се изменя, както следва:

Становище на секцията	Изменение
ЕИСК подчертава, че е важно незабавно да се приемат и приложат всички необходими мерки за намаляване на емисиите (смекчаване) и адаптиране към новите условия (адаптиране), включително въвеждане на цени на емисиите и данък върху въглеродните емисии в съответствие с последната препоръка на Европейската комисия.	ЕИСК подчертава, че е важно незабавно да се приемат и приложат всички необходими мерки за намаляване на емисиите (смекчаване) и адаптиране към новите условия (адаптиране), включително въвеждане на цени на емисиите и данък върху въглеродните емисии в съответствие с последната препоръка на Европейската комисия. ***Социалната цена на въглеродния диоксид, която измерва паричната стойност на вредите за обществото, причинени от всеки допълнителен метричен тон емисии на CO_2, следва да се превърне в ключов показател при формирането на политиката в областта на климата в ЕС.***

Резултат от гласуването

Гласове „за“: 60

Гласове „против“: 57

Гласове „въздържал се“: 18

Изменение 5

ECO/645

Изменението на климата и неговото въздействие върху икономиката

Параграф 2.2

е изменя, както следва:

Становище на секцията	Изменение
Цената на бездействието по отношение на изменението на климата ще бъде много висока. Предварителните данни сочат годишни разходи в размер на 600 милиарда евро за периода 2024—2030 г. ***Отлагането*** на финансирането на смекчаването на последиците от изменението на климата и адаптирането към него ще окаже огромно отрицателно въздействие	Цената на бездействието по отношение на изменението на климата ще бъде много висока. Предварителните данни сочат годишни разходи в размер на 600 милиарда евро за периода 2024—2030 г. ***Загубата на икономическо производство поради повишената смъртност, по-лошия здравен статус, намалената производителност и по-ни-***

Становище на секцията	Изменение
върху цялата икономика, инфраструктура и селско стопанство, както и върху здравето на населението. ***Поради това*** изменението на климата следва да бъде ***един от ключовите приоритети на държавите — членки на ЕС***. От институционална гледна точка с приемането на Зеления пакт [***1***] беше въведен набор от съществени и системни изисквания в борбата с изменението на климата и неговите непредвидени и безпрецедентни въздействия върху всички важни области, които оказват значително въздействие върху икономиката на ЕС.	***ската продължителност на живота ще окажат пряко въздействие върху икономическите перспективи, особено като се има предвид експоненциалният (нелинеен) вид въздействие от всеки допълнителен тон емисии на CO_2. Например според доклада на Lancet от 2023 г. [1] 490 милиарда производствени работни часове са били загубени в световен мащаб през 2023 г. само поради горещите вълни, като този брой ще продължи да нараства в съответствие с температурните тенденции. Поради това отлагането*** на финансирането на смекчаването на последиците от изменението на климата и адаптирането към него ще окаже огромно отрицателно въздействие върху цялата икономика, инфраструктура и селско стопанство, както и върху здравето на населението. ***Въз основа на тези съображения е очевидно, че*** изменението на климата следва да бъде ***основният приоритет на политиката на ЕС и на държавите членки***. От институционална гледна точка с приемането на Зеления пакт [***2***] беше въведен набор от съществени и системни изисквания в борбата с изменението на климата и неговите непредвидени и безпрецедентни въздействия върху всички важни области, които оказват значително въздействие върху икономиката на ЕС.
[1] Осъществяване на Европейския зелен пакт.	[1] ***Доклад на Lancet Countdown от 2023 г. относно здравето и изменението на климата.***
[2]	**[2]** Осъществяване на Европейския зелен пакт.

Резултат от гласуването

Гласове „за“:	63
Гласове „против“:	56
Гласове „въздържал се“:	18

Изменение 7

ECO/645

Изменението на климата и неговото въздействие върху икономиката

Параграф 4.12

Създава се нов параграф, както следва:

Позиция: след съществуващ параграф — на същото ниво на номериране

Становище на секцията	Изменение
	Социалната цена на въглеродния диоксид, която измерва паричната стойност на вредите за обществото, причинени от всеки допълнителен метричен тон емисии на CO_2, следва да се превърне в ключов показател при формирането на политиката в областта на климата в ЕС. Средната оценка за всеки допълнителен тон CO_2 сега възлиза на 185 щатски долара (това е 3,6 пъти повече от настоящата оценка на правителството на САЩ от 51 щатски долара за тон CO_2) [1]. Това означава, че понастоящем подценяваме социалната цена на въглерода трикратно. В Европа цената на въглеродните емисии, измерена чрез цените на квотите по СТЕ на ЕС (между 53 и 79 евро на тон през 2024 г.), също така до голяма степен подценява социалните разходи.

Становище на секцията	Изменение
	[1] Rennert, K., Errickson, F., Prest, B.C. и др. Comprehensive evidence implies a higher social cost of CO_2.(Изчерпателните данни сочат по-висока социална цена на CO_2). Nature 610, стр. 687–692, 2022 г., https://doi.org/10.1038/s41586-022-05224-9

Резултат от гласуването

Гласове „за“: 67

Гласове „против“: 61

Гласове „въздържал се“: 9